



Õiguskantsler

Teie 02.09.2026, 23.09.2026

Meie 08.10.2026 nr 6-1/262239/2608374

**Pankrotimenetluse kulude katteks tasutud deposiidisumma hüvitamine
ja edasikaebeõiguse piiramine**

[]

Palusite õiguskantsleril kontrollida, kas pankrotiseaduse § 30 lõiked 3 ja 3¹ vastavad põhiseadusele. Teie hinnangul ei ole põhiseaduspärane nõuda pankrotimenetluse kulude katteks tasutud deposiidisumma hüvitamist ettevõtte juhatuse endiselt liikmelt. Samuti ei pea Te õigeks, et endine juhatuse liige peab ise tõendama, et ta ei ole eiranud pankrotiavalduse õigeaegse esitamise kohustust. Tõite välja, et juhatuse endisel liikmel puudub juurdepääs äriühingu dokumentidele, varale, raamatupidamisele ja majandustegevusele. Te ei ole rahul ka sellega, et pankrotimenetluses on piiratud edasikaebeõigust ja ringkonnakohtu määruse peale pole võimalik esitada Riigikohtule määruskaebust. Märkisite, et tsiviilasjas nr 2-25-13121 mõisteti Teilt kui osaühingu juhatuse endiselt liikmelt ja veel teiselt isikult solidaarselt välja võlausaldaja tasutud deposiidisummad, kokku 6200 eurot (ajutise halduri tasu ja kulutuste¹ ning pankrotimenetluse kulude katteks).

Leian, et pankrotiseaduse asjassepuutuvaid sätteid ei saa Teie kirjeldatud asjaoludel pidada põhiseadusega vastuolus olevaks.

Pankrotimenetluse kulude kandmises osalemise kohustust võib käsitada kui majanduskäibes osalenud isiku üldist riski, et teatud juhul võib ta kanda kahju. Kui ettevõtte juhatuse (endine) liige on jätnud pankrotiavalduse esitamata, on deposiidisumma tasunud isikul õigus nõuda lihtsustatud korras juhatuse liikmelt pankrotimenetluse kulude hüvitamist kooskõlas tõhusa ja õiglase menetluse nõudega. Pankrotivara olemasolul on võimalik deposiidisumma tagasi saada. Pankrotimenetluses on piiratud edasikaebeõigust eelkõige menetlusökonomiast lähtudes.

Deposiidisumma hüvitamise otsuse tegemine on sisuliselt õigusemõistmine ja selle otsuse saab teha üksnes kohus. Seadus ei luba õiguskantsleril sekkuda õigusemõistmise sisulistesse küsimustesse ega anda hinnanguid kohtulahenditele (õiguskantsleri seaduse § 25 lg 2, kohtute seaduse § 2 lõiked 1 ja 2). Õiguskantsleril on võimalik hinnata seaduse sätet vaid abstraktse normikontrolli raames.

¹ Deposiiti ajutise halduri tasu ja kulutuste katteks reguleerib pankrotiseaduse § 11.

I. Maksejõuetusmenetluse põhimõtted

1. Põhiseaduse §-dest 14, 15 ja 32 kohaselt tuleb riigil luua toimiv maksejõuetusmenetlus ning tagada pankrotimenetluses võlausaldajate omandiõiguse proportsionaalne ja õiglane kaitse, juhul kui võlgniku varast ei piisa kõigi kohustuste täitmiseks. Riigikogul on avarad võimalused otsustada, kuidas pankrotimenetlust kujundada.

2. Põhiseaduse § 14 oleks rikutud juhul, kui oleks täitmata tõhusa menetluse tagamiseks vajalik miinimum. Riigikogu on vaba otsustama, millisel viisil vajalik miinimum saavutada.² Tagada tuleb tõhus menetlus, sealjuures tuleks ära hoida menetlusosaliste tarbetu koormamine ja leida selle vältimiseks sobivad lahendused.

3. Põhiseaduse kohaselt on igaühel õigus tema kohta tehtud kohtulahendi peale kõrgemalseisvale kohtule edasi kaevata, kuid seadusega saab edasikaebeõigust piirata (põhiseaduse § 24 lg 5). Põhiseadus ei anna isikule õigust vaidlustada eranditult kõiki lahendeid ning Riigikogul on võimalik kohtulahendi olemusest lähtudes mõistlikele põhjendustele tuginevat edasikaebeõigust diferentseerida (Riigikohtu üldkohtu 12.04.2011 otsus nr [3-2-1-62-10](#), p 38).³

II. Pankrotiavalduse õigeaegse esitamise kohustus

4. Juriidilise isiku (sh osaühingu) juhatuse liige peab äriühingu maksejõuetuse korral esitama pankrotiavalduse ([tsiviilseadustiku üldosa seaduse](#) § 36).

5. [Pankrotiseaduse](#) (PankrS) järgi on osaühing maksejõuetu, kui ta ei suuda rahuldada oma võlausaldajate sissenõutavaks muutunud nõudeid ja see olukord ei ole osaühingu majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine (PankrS § 1 lg 2). Samuti on osaühing maksejõuetu, kui tema vara ei kata tema kohustusi ja selline seisund ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine (PankrS § 1 lg 3).

6. [Äriseadustikus](#) (ÄS) on sätestatud, et kui osaühing on maksejõuetu ning maksejõuetus ei ole tema majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine, peab juhatuse viivitamata, kuid mitte hiljem kui 20 päeva pärast maksejõuetuse ilmnemist esitama kohtule pankrotiavalduse (§ 180 lg 5¹ lause 2). Selle kohustuse täitmata jätmisega rikub juriidilisest isikust võlgniku juhatuse liige oma kohustusi.

7. Riigikohus on märkinud, et ÄS § 180 lõige 5¹ kaitseb osaühingu võlausaldajaid kahte liiki kahju eest. Esiteks peab pankrotiavalduse õigeaegne esitamine tagama osaühingu vara võimalikult suures ulatuses säilimise ning seeläbi võlausaldajate nõuete võimalikult suures ulatuses rahuldamise. Teiseks peab pankrotiavalduse õigeaegne esitamine tagama, et sisuliselt maksejõuetu äriühing ei jätkaks majandustegevuses osalemist, mille käigus tekkivaid kohustusi ta täita ei suuda (Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 25.02.2013 otsus tsiviilasjas nr [3-2-1-188-12](#), p 12).

8. Äriühingu juhatuse liige peab tagama pankrotiavalduse õigeaegse esitamise selliselt, et oleks võimalik läbi viia ka pankrotimenetlus. See tähendab, et võlgnikul peab veel olema säilinud vara, mille arvelt seda teha. Kui äriühingu juhatuse liige jätab pankrotiavalduse esitamata, võib see kaasa tuua kohustuse hüvitada pankrotimenetluse kulude katteks tasutud deposiidisumma.

² L. Lust. Kommentaarid [põhiseaduse § 14](#) kohta, kommentaarid 31-32. – Ü. Madise jt (toim). Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. 2020.

³ Vt ka H. Sepp. Kommentaarid [põhiseaduse § 24](#) kohta, kommentaar 36 jj.

III. Deposiidisumma ja selle suurus ning väljamõistmine

9. Esmajärjekorras peaks pankrotimenetluse kulud kandma võlgniku vara arvelt. Pankrotiseaduse järgi määrab kohus menetluse raugemise vältimiseks pankrotimenetluse kulude (nt halduri tasu) katteks deposiidisumma juhul, kui võlgnikul ei jätku selleks vara (PankrS § 30 lg 1). Deposiidisumma maksmisega on võimalik ära hoida pankrotiavalduse menetluse raugemine ning võlgniku pankrot välja kuulutada ja seeläbi täita pankrotimenetluse eesmärgid. Pankrotimenetluse eesmärk on, et võlausaldajate nõuded rahuldataks võimalikult suures ulatuses võlgniku vara arvelt. Samuti on menetluse eesmärk välja selgitada võlgniku maksejõuetuse põhjused (vt PankrS § 2).

10. Seadus ei sätesta deposiidisumma suurust ega selle tasumise tähtaega. Deposiidisumma suuruse ja tasumise tähtaja üle saab kohus otsustada kaalutlusõiguse alusel. Otsustamisel on peamine kriteerium pankrotimenetluse kulude eeldatav suurus.

11. Kui võlgnik on juriidiline isik, võib võlausaldaja, kes on tasunud deposiidisumma, nõuda tasutud summa hüvitamist lihtsustatud korras isikult, kes on oma kohustusi rikkudes jätnud pankrotiavalduse õigeaegselt esitamata (PankrS § 30 lg 3). Seadus ei piira menetluskulude katteks tasutud deposiidi väljamõistmist ka näiteks ettevõtte juhatuse endiselt liikmelt, kes rikkus pankrotiavalduse esitamise kohustust (vt ka Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 13.06.2012 otsus tsiviilasjas nr [3-2-1-46-12](#)).

12. Deposiidisumma hüvitamiseks tuleb esitada kohtule avaldus ning kohus mõistab deposiidina tasutud summa pankrotiavalduse esitamiseks kohustatud isikult välja. Kohus ei mõista deposiidisummat välja sel juhul, kui isik, kellele nõue esitatakse, tõendab, et ta ei ole pankrotiavalduse õigeaegse esitamata jätmisega oma kohustusi rikkunud (st rikkumist eeldatakse).

13. Tsiviilkohtumenetluses peab kumbki pool tõendama neid asjaolusid, millele tuginevad tema nõuded ja vastuväited ([tsiviilkohtumenetluse seadustiku](#) (TsMS) § 230). Pankrotiseadus sätestab selles põhimõttes erandi ja on pööranud pooltevahelise tõendamiskoormuse ümber (vt ka PankrS § 3 lg 2). Seega ei pea nõude esitanud võlausaldaja tõendama, et pankrotiavalduse esitamiseks kohustatud isik on oma kohustust rikkunud.

14. Isik, kes peab esitama pankrotiavalduse, peab ise tõendama, et ta ei ole pankrotiavalduse õigeaegse esitamata jätmisega oma kohustusi rikkunud või et võlausaldaja pankrotiavalduse esitamise ajal ei olnud võlgnik veel püsivalt maksejõuetu. See isik peaks esitama tõendid näiteks selle kohta, et võlgniku makseraskused olid tema juhatuse liikmeks olemise ajal või pankrotiavalduse esitamise ajal ajutise iseloomuga ning neid oli võimalik ületada.⁴ Tõendamiskoormuse ümberpööramine on vajalik, kuna võlausaldajal on kohustatud isikuga võrreldes oluliselt keerulisem, kui mitte võimatu tõendada pankrotiavalduse esitamise kohustuse rikkumist.

15. Pankrotiavalduse esitamiseks kohustatud isiku vastutust puudutav vaidlus keskendub eelkõige sellele, millal täpselt juriidiline isik muutus püsivalt maksejõuetuks. Seda aega võibki olla keeruline üheselt tuvastada. Pankrotiavalduse esitamiseks kohustatud isik võib vaidluses kasutada kõiki TsMS § 229 kohaseid tõendeid (tunnistaja ütlus, dokumentaalne tõend, eksperdiarvamus jne). Neid tõendeid tuleb kohtul hinnata koos teiste asjas esitatud tõenditega

⁴ P. Viirsalu. Kommentaarid PankrS § 30 kohta, kommentaar 3.4.3. – P. Varul, A. Kasak, K. Kerstna-Vaks jt. Pankrotiseadus I. Kommenteeritud väljaanne. Kirjastus Juura. Tartu 2024.

(TsMS § 232 lõiked 1 ja 2).⁵ Kui isik, kes soovib tõendit esitada, ei saa ise seda teha, võib ta taotleda kohtult tõendite kogumist (TsMS § 236 lg 2). Seega saab pankrotiavalduse esitamiseks kohustatud isik (nt endine juhatuse liige) vajaduse korral taotleda kohtult asjakohaste tõendite kogumist.

16. PankrS § 30 lõikes 3 sätestatuga soovitakse lihtsustada võlausaldaja deposiidi hüvitamise nõude realiseerimist ning seeläbi julgustada võlausaldajaid pankrotimenetluse raugemise vältimiseks deposiiti tasuma. Samuti üritatakse tagada, et pankrotiavaldust esitama kohustatud isikud täidaksid oma kohustust nõuetekohaselt ning seeläbi hoitaks ära pankrotimenetluste raugemine. Pankrotimenetluse läbiviimine võrreldes raugemisega on eeldatavasti alati võlausaldajate huvides, kuna nõnda on suurem tõenäosus võlausaldajate nõuete rahuldamiseks.⁶

IV. Deposiidisumma hüvitamise avalduse lahendamine ja määruskaebuse esitamise õigus

17. Avaldust, mille võlausaldaja kohtule esitab, ei menetleta eraldi tsiviilasjana. Kohus lahendab selle avalduse pankrotimenetluse raames ja võimaluse korral pankroti väljakuulutamisega samal ajal, järgides hagita menetluse põhimõtteid (PankrS § 3 lg 2 laused 2 ja 3, § 30 lg 3¹). Kohus saab avaldust lahendades toetuda pankrotiavalduse menetluse käigus kogutud ja analüüsitud andmetele (sh ajutise halduri hinnangutele maksejõuetuse tekkimise põhjuste ja aja kohta). Hagita menetlus on võlausaldaja jaoks lihtsam, kiirem ja säästlikum võimalus saada tagasi tasutud deposiidisumma.⁷

18. Kui kohus mõistab määrusega deposiidisumma pankrotiavalduse esitamiseks kohustatud isikult välja, võib isik selle otsuse vaidlustada määruskaebemenetluses.

19. Määruskaebeõigus on piiratud ringkonnakohtuga (vt PankrS § 5, PankrS § 30 lg 3¹ lause 2). Riigikohtule ringkonnakohtu määruse peale kaevata ei saa. Pankrotimenetluses tehtud kohtumääruse peale või määruskaebuse kohta tehtud määruse peale saab edasi kaevata üldjuhul üksnes siis, kui see on seaduses ette nähtud. Kaebeõiguse piiramisega on soovitud tagada pankrotimenetluse kui kollektiivse menetluse efektiivsus. Samuti piiratakse kaebeõigust eelkõige menetlusökonoomiast ja kohtute koormusest lähtuvalt. Kohus peab pankrotimenetluses lähtuma uurimisprintsibist (PankrS § 3 lg 3) ja koguma asja lahendamiseks vajalikku teavet iseseisvalt. Menetluse seadusliku läbiviimise peab tagama ka kohtu üldine järelevalvekohustus (PankrS § 84). Seetõttu ei ole pärast kohtu sisulist ja laiapõhjalist kontrolli vaja pidada kõikides küsimustes kohtuvaidlusi kahes või kolmes kohtuastmes.⁸

20. Pankrotimenetlust käsitleva kohtuotsuse saab Riigikohtusse edasi kaevata ainult väga üksikutel juhtudel (nt pankrotiavalduse menetluse raugemine, võlgniku trahvimine, sundtoomine ja arest, ärikeelu kohaldamine ja olulised otsused pankrotimenetluse läbiviimisel).

21. Kui ringkonnakohus jätab määruskaebuse rahuldamata ja määruse peale ei saa edasi kaevata Riigikohtule, võib kohus teha määruse kirjeldava ja põhjendava osata (PankrS § 3 lg 2 lause 1, TsMS § 667 lg 1 lause 2).

22. TsMS § 667 lõike 1 lause 2 annab ringkonnakohtule kaalutlusõiguse ja võimaldab asjaoludest tulenevalt valida määruse tegemiseks kõige mõistlikuma ja tõhusama viisi.

⁵ Samas, kommentaar 3.4.2.

⁶ Samas, kommentaar 3.4.1.

⁷ Hagimenetluse asemel hagita menetluses deposiidisumma hüvitamise võimaluse kohta vt pikemalt pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu [seletuskiri](#), lk 70 jj.

⁸ K. Kerstna-Vaks. Kommentaarid PankrS § 5 kohta, kommentaar 1.

Riigikohus on selgitanud, et kirjeldava ja põhjendava osata määruse tegemine on mõistlik eelkõige siis, kui maakohthu määrus on nõuetekohaselt põhjendatud ja ringkonnakohus nõustub täielikult maakohthu põhjendustega. Kui maakohthu põhjendused ei ole piisavad või arusaadavad, peaks ringkonnakohus eelistama kirjeldava ja põhjendava osaga määruse tegemist. Muu hulgas on kirjeldava ja põhjendava osaga määruse tegemine mõistlik ka juhul, kui määruskaebuses esitatakse uued väited, mida tuleb uuesti kontrollida ja põhjendada (Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 12.12.2022 määrus nr [2-21-17817](#), p 6).

23. Õiguskantsler pole pidanud TsMS § 667 lõike 1 teist lauset põhiseadusega vastuolus olevaks vähemalt siis, kui esimeses astmes on kohtunik määruskaebuse lahendanud põhjendatud määrusega (vt [õiguskantsleri 16.03.2017 seisukoht](#) nr 6-1/170316/1701191 ringkonnakohtu lahendi põhjenduse puudumise ja edasikaebõiguse piirangu kohta). Seda on tehtud ka Teid puudutavas kohtuasjas.

V. Deposiidisumma tagastamine

24. Deposiidina tasutud raha tagastatakse makse teinud isikule pankrotimenetlusega seotud väljamaksena enne jaotise alusel raha väljamaksmist (PankrS § 30 lg 4 lause 1). Kui pankrotiavaldust esitama kohustatud isikult mõisteti deposiit pankrotimenetluse kulude katteks välja ja isik täitis nõude, tagastatakse talle deposiidina tasutud summa (PankrS § 30 lg 4 lause 2). Seega saab deposiidi tasunud isik nõuda summa tagasi pankrotivarast. Kui võlgniku pankrotivaras ei ole piisavalt vahendeid, siis ta ei saa deposiidi tagastamise nõuet realiseerida. Sel juhul on tegemist pankrotiavaldust esitama kohustatud isiku finantsriskiga.⁹

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Kristel Lekko 693 8443
Kristel.Lekko@oiguskantsler.ee

⁹ P. Viirsalu. Kommentaarid PankrS § 30 kohta, kommentaar 5.3.